

GÖRSEL-İŞİTSEL ÇEVİRİ EĞİTİMİ

A. Şirin Okyayuz & Mümtaz Kaya

Bu kitabın yayın hakkı SİYASAL KİTABEVİ'ne aittir. Yayınevinin ve yayıncısının yazılı izni alınmaksızın kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

GÖRSEL-İŞİTSEL ÇEVİRİ EĞİTİMİ

A. Şirin Okyayuz & Mümtaz Kaya

Editör: Sinem Sancaktaroğlu Bozkurt

Kapak Tasarımı ve Sayfa Düzeni: Gamze Uçak

©Siyasal Kitabevi Tüm Hakları Saklıdır.

Kasım 2017, Ankara

ISBN: 978-605-9221-66-5

Siyasal Kitabevi-Ünal Sevindik

Yayıncı Sertifika No: 14016

Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1

Kızılay-Ankara

Tel: 0(312) 419 97 81 pbx

Faks: 0(312) 419 16 11

e-posta: info@siyasalkitap.com

<http://www.siyasalkitap.com>

Baskı

Desen Ofset A. Ş.

Sertifika No: 11289

Birlik Mah. 448. Cad. 476. Sk. No: 2

Çankaya / ANKARA Tel: (312) 496 43 43

Dağıtım

Siyasal Yayın Dağıtım

Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1

Kızılay-Ankara

Tel: 0 (312) 419 97 81 pbx

Faks: 0 (312) 419 16 11

e-posta: info@siyasalkitap.com

<http://www.siyasalkitap.com>

*Sevgili Anıl, Nehir ve Nisa
ve
Sevgili Ahmet Ufuk ve Mehmet Can
sizlerden zaman çaldık
ama herşey sizin için biliyorsunuz...*

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	7
EĞİTİM KONUSUNDA DÜŞÜNCELER.....	11
1. GÖRSEL-İŞİTSEL ÇEVİRİYE GİRİŞ	21
1.1 Görsel-ışitsel çeviri	25
Alıştırmalar ve ödevler	60
Kaynakça	62
1.2 Türkiye’de görsel-ışitsel çeviri tarihine kısa bir bakış.....	65
Alıştırmalar ve ödevler	107
Kaynakça	108
2. DUBLAJ ÇEVİRİSİ EĞİTİMİ	115
2.1. Dublaj çevirisine giriş	119
Alıştırmalar ve ödevler	151
Kaynakça	155
2.2 Dublaj çevirisi eğitimi bileşenleri	159
Alıştırmalar ve ödevler	203
2.3. Film dili, dublaj çevirisi ve dil	207
Alıştırmalar ve ödevler	246
Kaynakça	249
3. ALTYAZI ÇEVİRİSİ EĞİTİMİ	257
3.1. Altyazı çevirisine giriş	259
Alıştırmalar ve ödevler	290
Kaynakça	292
3.2 Altyazı çevirisi eğitimi bileşenleri	297
Alıştırmalar ve ödevler	369
Kaynakça	370
SON SÖZ	375

ÖN SÖZ

Ülkemizde ve yurt dışında, özellikle son yirmi yılda giderek yaygınlaşan, farklı dilleri ve dil çiftlerini kapsayan çeviri eğitimi konusunda, uzmanlık alanı var olduğu gündün beri yazılmış sayısız yazı ve araştırma bulunmaktadır. Başlangıçta, genel hatlarıyla çeviriyi anlatan ve çeviri edimini betimleyen kitapları, zaman içinde, çevirinin belli alanlarına odaklanmış eserler takip etmiş ve bunların birçoğunda da çeviri eğitimine ilişkin bilgi ve deneyim paylaşmıştır. Durum böyleyken, 'yazarlar neden çeviri eğitimi konusunda yeni bir kitap yazdı' sorusu gündeme gelmektedir. Çalışmamıza bu soruyu yanıtlamaya çalışarak, bir başka ifadeyle, amacımızı anlatarak başlamak isteriz.

Çeviribilim alanına gönül vermiş iki eğitimci olarak, farklı üniversitelerde ve çeşitli eğitim ortamlarında çeviri eğitimi vermenin zevkini yaşadık ve hâlen de yaşamaktayız. Büyük bir olasılıkla her alan uzmanının yaptığı gibi, biz de kendi alanımızın karmaşıklığını ve eğitimine ilişkin zorluklarını vurgulaya geldik ve bunları aşmaya çalıştık. Bu zorlukları yaşarken ise tek bir çözüm olmadığını, tek bir eğitim modeli uygulanamayacağını gördük.

Değişik ortamlar ve öğrenci profilleri farklı yaklaşımları gerektirdiği gibi, ders sürelerinden ders çizelgelerine, zaman içinde ülkemizde değişen çeviri edimi ve gerçeklerine kadar birçok etmen nedeniyle, çeviri derslerimizi sürekli güncellememiz ve yeniden tasarlamamız gerekti. Çeviri ediminde mutlaklar değil de seçenekler olduğu gerçeği gibi, çeviri eğitiminde de eğitimcinin önünde birçok seçenek vardır. Eğitimci, verdiği dersi en verimli şekilde verebilmek için bu seçenekler arasından bir tercih yapar. Bu seçimleri yaparken, bizler de, zaman içinde, ilk yıllarda tutduğumuz eğitim ve sınav kalıplarını sorguladık, yaklaşımlarımızdan projelerimize kadar birçok öğeyi değiştirdik. Eğittiğimiz öğrenciler gibi biz de deneyimle, zamanla, çeviriyi yapa yapa, öğretre öğretre geliştik. Daha da geliştireceğimizi umuyoruz; yeter ki, araştırmaya, sorgulamaya ve yaptığımız işin üstünde düşünmeye devam edelim. Bu nedenlerle, ilk amacımız, bu keşif yolculuğunda şimdiye kadar öğrendiklerimizi genç meslektaşlarımızla paylaşmaktır.

Bu kişisel nedene ek olarak profesyonel amaçlarımız da var. Bir ders programı içinde dersler birbiri üzerine kurularak ilerler. Örneğin, yazın çevirisine giriş dersini verecek eğitimciyle bundan bir dönem sonra çocuk yazını çevirisi konusundaki bileşeni aktaracak eğitimci derslerini birbirilerinin üzerine kurarak eğitim verirler. Aksi söz konusu olduğunda, yazın çevirisi ve bunun alt alanları ile ilgili her derste, özellikle de ilerleyen bileşenlerde, eğitimci her seferinde kuramı ve uygulamayı baştan almaya karar verirse eğitimde gerekli olan ilerleme, edinç ve beceri edinimi sağlanamaz. Bunun yanı sıra, her yiğidin bir yoğurt yiyişi olduğunu da kabul etmek gerekir. Her eğitimci belli bir birikimle kürsüde yerini alır, çeviriye bakış açısı, uzmanlık alanı ve deneyimiyle şekillenmiş bir eğitim tarzı oluşturur. Dolayısıyla, birbiri üzerine kurulan beceri ve edinçlerle ilerleyen üniversite düzeyindeki çeviri eğitimi, bir yandan sistematikleşmiştir, diğer yandan da kişilerin farklı bakış açılarına ve zenginliklerine açık olmalıdır.

Biz yıllarca, yalnızca birbirimizin öğrettiklerinin üzerine kurulan dersler vermedik, aynı dersleri paylaşarak iki farklı dilde (Fransızca/İngilizce) eğitim verdik. Bu iki yabancı dilli eğitim sisteminde ders vermek, bir dersler silsilesi içinde birbiriyle bağlantılı dersler vermekten çok farklı bir uğraştır. İki farklı dilde iki farklı eğitimciden aynı dersi alan öğrenci, İngilizcede haftada üç saat belli bir şekilde eğitilirken diğer üç saatte Fransızcada bundan çok farklı bir yaklaşım benimsenirse eğitimin kalitesini sorgulayacaktır. Dolayısıyla, derslerde eğitimciler arasında eşgüdümün, açık ve anlaşılır hedeflerin, üzerinde düşünülmüş süreçlerin gerekliliği bizim eğitim verdiğimiz ortamda daha da önemli bir hâl aldı. Bu nedenle, aynı dersi, ders saati bazında paylaşan ve farklı dil çiftlerinde eğitim veren iki eğitimci olarak, on beş yıl boyunca derslerimizi eşgüdümlü bir şekilde tasarlamak, birbirimizin öğrettiklerinin üzerine kurmak, birbirimizin eğitim sistemine alışmak ve farklılıklarımıza saygı duymak zorundaydık. Doğal olarak, yıllar içinde fikir ayrılıkları oldu ve sürekli iletişim hâlinde en iyi uygulamaları araştırmak, bunların geçerliliğini ve yararını birbirimize anlatmak ve birbirimizi ikna etmek zorunda kaldık. Omuz omuza vererek, amaçlarımızı, hedeflerimizi, iş paylaşımımızı belirleyerek ilerledik. Bugün, Türkiye’de giderek yaygınlaşan çok dilli çeviri eğitimi açısından süre olarak en deneyimliler arasında sayılabiliriz. Bu deneyimi de paylaşmak istedik.

Çeviri eğitimine zaman içinde eklenen, çeviriye giriş, ardıl çeviri gibi daha klasik çeviri derslerinin dışında kalan dersleri eşgüdümlü bir biçimde vermek, bizim için ayrı bir zorluktu. Görsel-işitsel çeviri dersleri, ülkemizdeki çeviribilim bölümlerinde görel olarak yeni derslerdir. Bu dersleri verecek olan eğitimciler, her ne kadar yurtdışındaki daha deneyimli meslektaşlarımızın yazdıklarından faydalanabilseler de, her ülkenin kendi çeviri geleneği içinde çeviri eğitiminin biçimlenmesi gerektiği düşünüldüğünde, bu kaynaklar bir

yere kadar işlerine yarayacaktır. Bu nedenle, deneyim sahibi olduğumuz bu alana odaklanmayı ve bu konuda modellediğimiz eğitimi anlatmayı uygun gördük.

Çeviri yapmaya devam eden eğitimciler olarak, derslerimizde kuramla uygulamayı her zaman bir arada götürmeye özen gösterdik. İkisinin birbirini beslediğini, bunlardan biri olmadan dersin yetersiz kaldığını düşündük. Bu nedenle, çalışmamızda da aynı mantıkla hareket ettik. Kuramsal bilgilere yer verdiğimiz bölümlerde, çalışmamızın daha çok meslektaşlara yönelik olduğunu göz önünde bulundurduk. Kısa anlatılarla ve alıntılarla, deneyimlerimiz ışığında yararlı gördüğümüz kaynakları işaret etmeye çalıştık yalnızca.

Bir yandan kurama yer verirken, diğer yandan somut ve uygulanabilir bir eğitim modeli örneği sunmaya ve bunu olabildiğince örnekleyerek açıklamaya çalıştık. Çalışmanın genelinde kendi uygulamalarımızı ve bunları ne amaçla yaptığımızı, zaman içinde düşüğümüz yanlışları, kendimize göre en iyi uygulama örneklerini vermeye çalıştık. O yüzden çalışmamızın akademik içeriği ve anlatısı yer yer yoğun olsa da, bir öneriler silsilesinden oluşmaktadır.

Örneklerimizi verirken ve çalışmamız boyunca, meslektaşlarımıza ve özellikle de kendilerini bizim on beş yıl önce bulduğumuz durumda bulacak (örneğin, kendi eğitiminde örneklenmeyen bir çeviri dersini vermek zorunda kalacak, yeni bir dersi keşfedecek) genç meslektaşlarımıza hitap etmeye çalıştık. Deneyimlerimizi ve önerilerimizi paylaşırken de bir insanın en iyi kendi deneyimleyerek öğrendiğinin bilincindeyiz. Deneyim ve önerilerin aslında bir insanın geçmişte yaptığı doğruları ve hataları birer vecizeymiş gibi başkasına sunmasından ibaret olarak görülebileceğinin de farkındayız.

Görsel-işitsel çevirinin kapsamını kısıtlarken yine ülkemizin gerçeklerini göz önüne aldık. Örneğin, günümüzde mütercim-tercümanlık bölümlerinde verilen yazın çevirisi dersi kapsamında işlenen tiyatro çevirisini, bazı çeviribilimciler bu konuyu görsel-işitsel çeviri kapsamına soksa da, çalışmamıza dâhil etmedik. Ayrıca, yurtdışında her ne kadar üzerinde çok çalışılan bir alan olsa da, ülkemizde uygulaması çok kısıtlı olan üst sesle dublaj gibi türleri ayrıntılı bir şekilde irdelemedik.

Birkaç farklı ama bağlantılı bölümden oluşan çalışmamızın özüne inmeden, olası görsel-işitsel çeviriye giriş bileşenlerini önererek anlatımıza başladık. Ağırlıklı olarak kurama ve tanımlamalara yer verdik ve belli başlı kaynakların aktarılmasına özen gösterdik. Görsel-işitsel çeviri dersleri için gereken teknoloji altyapısına ilişkin görüşlerimizi ve bilgileri paylaştığımız bölümlerde, her ortamda uygulanabilir dersleri düşünmeye çalıştık.

Bunu takip eden bölümlerde, dublaj çevirisi ve altyazı çevirisi eğitiminde kullandığımız kuramı, uygulama örneklerini, alıştırma paylaşımlarını paylaşmaya çalıştık. Bunu yaparken de ilk önce bu derslere ilişkin temel yaklaşımımızı, öğren-

ciye edindirilmesi gereken becerileri ve edinçleri ve dersi oluşturan bileşenleri açıkladık.

Çalışmamız eğitimcilerle yönelik olarak kaleme alındığından bir sonuç bölümümüz yok, ama bir son sözümüz var. Ayrıca, bu çalışmayı okuyacak olan genç eğitimcilerin de burada yazılanları veya önerilenleri aynen uygulayabileceklerini veya uygulamak isteyeceklerini öngörmüyoruz. Her üniversitenin ve bölümün kendine göre yaklaşımları ve gerçekleri olacaktır. Her eğitimcinin de kendine özgü bir ders planı, öğrenci profili ve benzeri gerçekleri olacaktır. Ancak, biz yine de, ülkemizde görsel-işitsel çeviri eğitimi konusunda meslektaşlarımızla karşılıklı bilgi ve deneyim paylaşımını başlatmasını umduğumuz bu çalışmanın bir işe yarayacağını umuyoruz.

Amacımız eğitici bir kılavuz sunmak değil, yalnızca önerilerimizi ve deneyimlerimizi paylaşmak. Bunu yıllardır birlikte yapıyoruz ve yararını gördük, genç meslektaşlara da yararlı olabileceğini umuyoruz.

Ancak şunu da vurgulamak gerekir, her şeyden önce biz çeviri eğitimine ve görsel-işitsel çeviriye belli bir pencereden bakıyoruz ve baktığımız pencereden uyguladıklarımızı aktarıyoruz. Farklı düşünen meslektaşlarımızın yorumlarına açığız, bu gibi çeşitliliklerin bizi zenginleştireceğini de umuyoruz. Dolayısıyla, anlattıklarımızın her eğitimcinin eğitim biçimiyle veya alana bakış açısıyla uyumlu olmayabileceğinin farkındayız.

Zaten kendi adımıza şunu biliyoruz: Daha gidecek çok yol var... Son olarak, zevkle çalıştığımız alanda, kendilerini öğrencilerine adayan genç meslektaşların da aynı zevkle çıkacakları keşif yolculuklarında başarılar diliyoruz... *Şirin ve Mümtaz*

Kaynakça

- Aixelá, J.F. (1996).** "Culture-specific Items in Translation", *Translation, Power Subversion*, (Ed.) R. Alvarez & M.C. A Vidal, Clevedon: Multilingual Matters. 52-78.
- Barthes, R. (1967).** *Elements of Semiology*. Çev: Anette Lavers ve Colin Smith. New York: Hill & Wang. (Türkçesi: Barthes, Roland. 1979. *Göstergebilim İlkeleri*. Çev: Berke Vardar ve Mehmet Rifat. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı)
- (1972). *Mythologies*. Çev: Anette Lavers. New York: Hill & Wang. (Türkçesi: Barthes, Roland. 2014. *Çağdaş Söylenler*. Çev: Tahsin Yücel. İstanbul: Metis.)
- (1974). *S/Z*. Çev: Richard Miller. New York: Hill & Wang. (Türkçesi:
- (2000). *S/Z*. Çev: Sündüz Öztürk Kasar. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.)
- Bassnett, S. (2007).** "The Meek or the Mighty: Reappraising the Role of the Translator", *Translation, Power, Subversion*, (Ed.) R. Alvarez ve C. Africa Vidal, Beijing: Foreign Language Teaching and Research Press. 10-24.
- Bittner, H. (2011).** "The Quality of Translation in Subtitling", *Trans-kom* 4. 76-87.
- Bruti, S. (2006).** "Cross-Cultural Pragmatics: the Translation of Implicit Complements in Subtitles", *JoSTrans*. The Journal of Specialized Translation, 6. http://www.jostans.org/issue06/art_bruti.php.
- Carroll, M. ve J. Iversson. (1998).** "Code of Good Subtitling Practice". *ESIST- European Association for Studies in Screen Translation*. http://www.esist.org/ESIST%20Subtitling%20code_files/Code%20of%20Good%20Subtitling%20Practice_en.pdf.
- Chaume, F. (2004b).** "Film Studies and Translation Studies: Two Disciplines at Stake in Audiovisual Translation", *Meta*, Vol. 49, No.1. 12-24. <https://www.erudit.org/revue/meta/2004/v49/n1/009016ar.pdf>.
- Chiario, D. (2009).** "Issues in Audiovisual Translation", *The Routledge Companion to Translation Studies*, (Ed.) Jeremy Munday, London and New York, Routledge. 141-165.<http://cw.routledge.com/textbooks/translationstudies/data/samples/9780415396417.pdf>
- Chiario, D. (2013).** "Audiovisual Translation", *The Encyclopedia of Applied Linguistics*, (Ed.) C. A. Chapelle, UK: Blackwell Publishing Ltd.
- Cornu, J-F. (1996).** "Le sous-titrage, montage du texte." (Ed.) Y. Gambier. *Les transferts linguistiques dans les médias audiovisuels*. Villeneuve d'Asq: Presses Universitaires du Septentrion, 157-164.
- Darwish, A. (2010).** *A Journalists Guide to Live, Direct and Unbiased News Translation*. Melbourne: Writscope Publishers.
- Desilla, L. (2014).** "Reading between the lines, seeing beyond the images: An empirical study on the comprehension of implicit film dialogue meaning across cultures", *The Translator*, Vol 20, No 2. 194-214.
- Diaz Cintas, J. (2005).** "Back to the Future in Subtitling", *EU High Level Scientific Conference Series: MuTra 2005, Challenges of Multidimensional Translation. Conference Proceedings*.http://euroconferences.info/proceedings/2005_Proceedings/2005_Diaz_Cintas_Jorge.pdf.
- Diaz Cintas, J. ve A. Remael. (2007).** *Audiovisual Translation: Subtitling*, Manchester: St. Jerome Publishing.

- Diaz Cintas, J. (2008).** "Audiovisual Translation Comes of Age", *Between Text and Image: Updating Research in Screen Translation*, (Ed.) D. Chiaro, C. Heiss ve C. Bucaria, Amsterdam: John Benjamins. 1-10.
- Diaz Cintas, J. (Ed.). (2008b).** *The Didactics of Audiovisual Translation*, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Edgar-Hunt, R., J. Marland, S. Rawle. (2012).** *Film Dili* (Özgün adı: The Language of Film). İstanbul: Literatür Yayınları.
- Foerster, A. (2010).**"Towards a creative approach in subtitling: A case study", *New Insights into Audiovisual Translation and Media Accessibility, Media for All 2*, (Ed.) J. Diaz Cintas, A. Matamala ve J. Neves, Amsterdam: Rodopi. 81-98.
- Gottlieb, H. (1992).** "Subtitling- a new university discipline", *Teaching Translating and Interpreting*, (Ed.) C. Dollerup, Amsterdam: John Benjamins. 161-170.
- (2001).** *Screen Translation. Six Studies in Subtitling, Dubbing and Voice-over*, Kopenhagen: Center for Translation Studies, University of Copenhagen.
- Guillot, M. N. (2008).** "Orality and film subtitling: The riches of punctuation", *The Sign Language Translator and Interpreter*, 2. 127-147.
- Ivarsson, J. ve M. Carroll. (1998).** *Subtitling*, Simrishamn: TransEdit.
- Jun, T. (2008).** "A cross-cultural perspective on production and reception of Disney's Mulan through its chinese subtitles", *European Journal of English Studies*, 12, 2. 149-162.
- Jun, T. (2014).** "Translating Kung Fu Panda's Kung Fu related elements: Cultural representations in dubbing and subtitling". *Perspectives: Studies in Translatology*, Vol 22, No. 3. 437-456.
- Karamitroglou, F. (1998).** "A proposed set of subtitling standard in Europe", *Translation Journal*, 2:2. <http://accurapid.com/journal/04stndrd.htm>.
- Kristeva, Julia. (1986).** *The Kristeva Reader*. New York: Columbia University Press.
- Kruger, H. (2001).** "The creation of interlingual subtitles: Semiotics, equivalence and condensation", *Perspectives: Studies in Translatology*, 9:3. 177-198.
- Luckmann, Thomas. (1990).** "Social communication, dialogue and conversation." I. Markova ve K. Foppa (Ed.), *The Dynamics of Dialogue*. Hemel & Hempstead: Harvester and Wheatsheaf, 45-61.
- Mattar, Y. (2008).** "Perceptions and (Re)presentations of Familiarity and Foreignness: The Cultural Politics of Translation in the Subtitling of Japanese Animation by Fans", *Leisure/Loisir*, 32 (2). 353-378.
- McClarty, R. (2012).** "Towards a Multidisciplinary Approach in Creative Subtitling". *MonTi* 4. 133-153. <http://dx.doi.org/10.6035/MonTI.2012.4.6>.
- Mey, J. L. (2006).** "Translation and Context", *Journal of Pragmatics* 38 (3). 315-316.
- Nornes, A. M. (2007).** *Cinema Babel: Translating Global Cinema*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Okyayuz, A. Ş. (2016).** *Altyazı Çevirisi*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Pedersen, J. (2005).** "How is Culture Rendered in Subtitles?" *Conference Proceedings Challenges of Mutlidimensional Translation. Saarbrücken, Germany, 2-6 May 2005, Germany, Saarland University.* http://www.translationconcepts.org/pdf/MuTra_2005_Proceedings.pdf.

- (2007). "Cultural Interchangeability: The effects of substituting cultural references in subtitling", *Perspectives: Studies in Translatology*, Vol 15, No. 1. 30-48.
- (2011). *Subtitling norms for television: an exploration focussing on extralinguistic cultural references*, Amsterdam/Philadelphya: John Benjamins.
- (2015). "On the subtitling of visualised metaphors", *JoSTrans- The Journal of Specialized Translation*, Issue 23. 162-180.
- Pettit, Z. (2009).** "Connecting Cultures: Cultural transfer in subtitling and dubbing", *New Trends in Audiovisual Translation*, (Ed.) J. Diaz Cintas, Clevedon: Multilingual Matters. 44-57.
- Ramière, N. (2006).** "Reaching a foreign audience: Cultural transfers in audiovisual translation", *JoSTrans-Journal of Specialised Translation*, 6. 152-166.
- Ramos Pinto, S. (2012).** "Audiovisual Translation in Portugal: the Story so Far", *Anglo Saxonica* Ser III N 3, (Ed.) A. Pym ve A. Assis Rosa, Special Edition. <http://www.ulices.org/anglo-saxonica/serie-iii-no-3-2012.html>.
- Reid, H. (1996).** "Literature on the screen: subtitle translating for public broadcasting", *SQR Studies in Literature* 5. 97-107.
- Rundle, C. (2008).** "The Subtitle Project", *The Interpreter and Translator Trainer* 2 (1). 93-114.
- Suojanen, T. ve K. Koskinen ve T. Tuominen. (2014).** *User-Centered Translation*, London/New York: Routledge
- Williams, G. F. (2009).** *bbc.co.uk Online subtitling Editorial Guidelines V1.1*. G.F. Williams tarafından derlenmiştir. http://www.bbc.co.uk/guidelines/futuremedia/accessibility/subtitling_guides/online_sub_editorial_guidelines_vs1_1.pdf.
- Wyler, L. (2003).** "Harry Potter for children, teenagers and adults", *Meta*, XLVIII. 5-14.

Görsel-işitsel kaynaklar

- A Fish Called Wanda. (1988).** Yapımcı: Charles Crichton. Yapım Şirketi: MGM <http://www.imdb.com/title/tt0095159/>.
- Airplane! (1980).** Yönetmen: Jim Abrahams, David Zucker. Yapım Şirketi: Paramount Pictures. http://www.imdb.com/title/tt0080339/?ref_=nv_sr_1.
- Amerikalı. (1993).** Yönetmen: Şerif Gören. Yapım Şirketi: Anadolu Film, Filma-Cass. http://www.imdb.com/title/tt0106260/?ref_=nv_sr_6.
- Arabesk. (1988).** Yönetmen: Ertem Eğilmez. Yapım Şirketi: Arzu Film, Erler Film. http://www.imdb.com/title/tt0263065/?ref_=fn_al_tt_1.
- Bridges of Madison County. (1995).** Yönetmen: Clint Eastwood. Yapım Şirketi: Warner Bros. <http://www.imdb.com/title/tt0112579/>
- Casablanca. (1942).** Yönetmen: Micheal Curtiz. Yapım Şirketi: Warner Bros. http://www.imdb.com/title/tt0034583/?ref_=fn_al_tt_1.
- Come September. (1961).** Yönetmen: Robert Mulligan Yapımcı: Universal Pictures <http://www.imdb.com/title/tt0054759/>.
- Değirmen. (1986).** Yönetmen: Atif Yılmaz. Yapım Şirketi. Odak Film. http://www.imdb.com/title/tt0263257/?ref_=ttpl_pl_tt.
- Ekşi Elmalar. (2016).** Yönetmen: Yılmaz Erdoğan. Yapım Şirketi: BKM. http://www.imdb.com/title/tt5985288/?ref_=fn_al_tt_1.

- Four Weddings and a Funeral. (1994).** Yönetmen: Mike Lewell. Yapım Şirketi: Polygram Filmed Entertainment. <http://www.imdb.com/title/tt0109831/>.
- Good Will Hunting. (1997).** Yönetmen: Gus Van Sant. Yapım Şirketi: Miramax. <http://www.imdb.com/title/tt0119217/G.O.R.A.> 2004. Yönetmen: Ömer Faruk Sorak. Yapım Şirketi: BKM. http://www.imdb.com/title/tt0384116/?ref_=nv_sr_1.
- Güllü. (1971).** Yönetmen: Atıf Yılmaz. Yapım Şirketi: Akün Film. <http://www.imdb.com/title/tt0263403/>.
- Grease. (1978).** Yönetmen: Randal Kleiser. Yapım Şirketi: Paramount Pictures, Robert Stigwood Organization (RSO), Allan Carr Production. http://www.imdb.com/title/tt0077631/?ref_=fn_al_tt_1.
- Grey's Anatomy. (2005-).** Yönetmen: Shonda Rhimes. Yapım Şirketi: ShondaLand, Mark Gordon Company, The, Touchstone Television. <http://www.imdb.com/title/tt0413573/>.
- Hitch. (2005).** Yönetmen: Andy Tennant. Yapım Şirketi: Gaumont Columbia Tristar. http://www.imdb.com/title/tt0386588/?ref_=fn_al_tt_1.
- Jerry Macguire. (1996).** Yönetmen: Cameron Crowe. Yapım Şirketi: Tristar Picture. <http://www.imdb.com/title/tt0116695/>.
- Just Wright. (2010).** Yönetmen: Sanaa Hamri. Yapım Şirketi: Fox. http://www.imdb.com/title/tt1407061/?ref_=fn_al_tt_1.
- Kocan Kadar Konuş. (2015).** Yönetmen: Kıvanç Barıno. Yapım Şirketi: Beşiktaş Kültür Merkezi (BKM). http://www.imdb.com/title/tt4450706/?ref_=nv_sr_2.
- Mr & Mrs Smith. (2005).** Yönetmen: Doug Liman. Yapım Şirketi: Regency Enterprises, New Regency Pictures, Summit Entertainment. <http://www.imdb.com/title/tt0356910/>.
- My Cousin Vinny. (1992).** Yapımcı: Jonathan Lynn. Yapım Şirketi: Twentieth Century Fox. <http://www.imdb.com/title/tt0104952/>.
- Organize İşler: (2005).** Yönetmen: Yılmaz Erdoğan. Yapım Şirketi: BKM. http://www.imdb.com/title/tt0470883/?ref_=fn_al_tt_7.
- Play it Again Sam. (1972).** Yönetmen: Herbert Ross. Yapım Şirketi: Paramount Pictures, Rollins-Joffe Productions, APJAC Productions. http://www.imdb.com/title/tt0069097/?ref_=nv_sr_2.
- Psycho. (1960).** Yönetmen: Alfred Hitchcock. Yapım Şirketi: Shamley Productions. http://www.imdb.com/title/tt0054215/?ref_=fn_al_tt_1.
- Recep İvedik 3. (2010).** Yönetmen: Togan Gökbakar. Yapım Şirketi: Aksoy Film. <http://www.imdb.com/title/tt1577061/>.
- Scream 2. (1997).** Yönetmen: Wes Craven. Yapım Şirketi: Dimension Films, Konrad Pictures, Craven-Maddalena Films. http://www.imdb.com/title/tt0120082/?ref_=fn_al_tt_1.
- Tatlı Meleğim. (1970).** Yönetmen: Mehmet Dinler. Yapım Şirketi. Melek Film. http://www.imdb.com/title/tt0264085/?ref_=fn_al_tt_1.
- The Italian Job. (2003).** Yönetmen: Gary Gray. Yapım Şirketi: Paramount Pictures, De Line Pictures, Working Title Films. http://www.imdb.com/title/tt0317740/?ref_=fn_al_tt_1.
- Top Secret. (1984).** Yönetmen: Jim Abrahams, David Zucker. Yapım Şirketi: Kingsmere Properties. http://www.imdb.com/title/tt0088286/?ref_=fn_al_tt_1.

- Vatanım Sensin.* (2016-).** Yönetmen: Durul Taylan, Yağmur Taylan, Burak Arliel. Yapım Şirketi: O3 Turkey Medya. http://www.imdb.com/title/tt6132720/?ref_=fn_al_tt_1.
- Vizontele.* (2001).** Yönetmen: Yılmaz Erdoğan. Yapım Şirketi: BKM. http://www.imdb.com/title/tt0270053/?ref_=nv_sr_1.
- Vizontele Tuuba.* (2005).** Yönetmen: Yılmaz Erdoğan. Yapım Şirketi: BKM. http://www.imdb.com/title/tt0399854/?ref_=fn_al_tt_1.
- What a Girl Wants.* (2003).** Yönetmen: Dennie Gordon. Yapım Şirketi: Warner Bros., Gaylord Films, DiNovi Pictures. <http://www.imdb.com/title/tt0286788/>

SON SÖZ

Bu kitabı kaleme alırken eğitim sürecimizi anlattığımız için, biz de kendimizi değerlendirme fırsatı bulduk. Şunun farkına vardık, bazı konuları belki de daha farklı şekilde işleyebilirdik. Ancak, değinmediğimiz bir konuyu, denemediğimiz bir uygulamayı sizlerle paylaşmak istemediğimizden, gelecekte **'değiştirmek veya denemek üzere bir kenara yazdığımız'** fikirleri sizlerle henüz paylaşmadık. Zaten görsel-işitsel çeviri piyasası bu kadar çabuk değişirken, bu çalışmayı mutlaka kısa bir süre sonra gözden geçirip güncellememiz gerekecektir.

Çalışmayı kaleme aldığımız süre içinde bile görsel-işitsel çeviri alanında yeni gelişmeler yaşandı. Örneğin, görsel-işitsel çevirinin altında bir araştırma alanı sayılan medyaya erişimin artık, görsel-işitsel çeviriyi de içine alan bir üst alan olup olmadığı veya ayrı bir disiplin olabileceği konuları gündeme geldi. Avrupalı meslektaşlarımız odaklarını sesli betimleme, işitme engelliler için altyazı çevirisi gibi türlerden canlı altyazı çevirisine çevirdiler. Kimi uygulamacı-araştırmacı çeviribilimciler film şirketleri, yapım şirketleri ve yönetmenlerle çalışarak dizi ve filmlerin üretim aşamalarında ileride yapılacak çevirilerini daha kaliteli kılacak yöntemler ve uygulamalar konusunda danışmanlık yapmaya başladılar. Altyazı çevirisinin izleyiciler tarafından algılanışı konusunda yapılan ampirik çalışmalar, altyazıların bölümlenmesinde farklı standartlar olabileceği ihtimalini ortaya koymaktadır. İşitme engelliler için altyazı çevirisinde farklı karakterler için farklı renklerin tayin edilmesinin, belirlenen rengin tonlarının da karakterin repliğindeki duygu, ton vb. uyarınca açılıp koyulaşması, kısık duyulan seslerin daha küçük puntolarla, bağırsaların ise büyük puntolarla yazılması gibi uygulamaların yaygınlaşmasının söz konusu olduğu dile getirilmektedir. Dublaj çevirisinde seslendirmede 'doğallık' arayışı üç boyutta (tını, ses tonu, vurgu vb.) incelenmekte ve buna belli kıstaslar getirmek üzere sessel özellikleri ve sesletimi ölçmek ve düzenlemek için kılavuzlar oluşturmak amacıyla projeler başlatılmış durumda. Canlı altyazı çevirisinde yeniden söyleme veya yeniden dillendirme üzerine yapılan çalışmalar

bu alanda çalışabilecek yetenekteki profesyonellerin profillerinin belirlenmesini sağlamaktadır. Sesli betimleme için Avrupa çapında kabul gören bir kılavuz hazırlamak üzere uluslararası bir konsorsiyum, bir AB projesi tasarlamış durumda... ve burada sözü edilemeyecek kadar çok sayıda gelişme yaşandı ve yaşanmaktadır.

Bu nedenle, aslında bu kitap sadece ve sadece bir ilk adım. Umudumuz ise bundan sonraki adımı profesyonellerin, sektördeki aktörlerin ve özellikle eğitilmiş genç çevirmenlerin atacağı yönündedir.

Alana gönül vermiş tüm profesyonellere, bizlerle örneklerini paylaşan tüm eski öğrencilerimize teşekkür etmek isteriz. Kendimizi ve dersimizi geliştirmek için de okurlardan dönüt alabileceğimizi umuyoruz.

Son sözümüzü, ön sözümüzün son cümlesiyle bitirelim: Zevkle çalıştığımız alana yeni adım atan genç meslektaşların keşif yolculuklarının en az bizimkisi kadar keyifli olması dileğiyle... *Şirin ve Mümtaz*